

2004

Colofon

Opdrachtgever: Wethouder MOR/portefeuillehoudersoverleg
Bestuurlijk supervisor Erik Koldenhof, stadsdeel Zuideramstel

Productie: Marianne Griffioen,
Hamilton Legarda Lopez

gnm@dro.amsterdam.nl

Inhoudelijke opzet: DSP-groep: Tobias Woldendorp, Nicole Smits
Eric Lugtmeijer
DRO: Harry de Vries, Marianne Griffioen
Hamilton Legarda Lopez

Met dank aan: Stadsdeel Zuideramstel:
Mario Baayens, Karoline Legel
Stadsdeel Noord:
JanWillem Sluyters, Fred Rietkerk
Stadsdeel Geuzenveld:
Dennis Moors, Claire Jansen
Politie: *Fred Borger*

En vele andere participanten in de pilots.

Datum: oktober 2004

[DSP - groep]

Onderzoek – Advies – Management

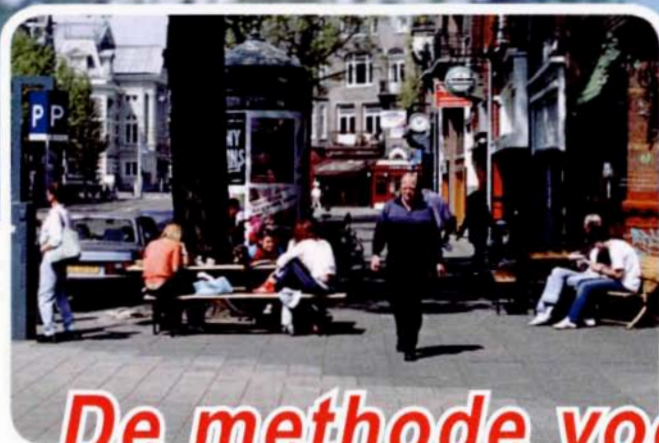

Voorwoord

Amsterdam Schoon, Heel en Veilig. Dat zijn de wensen voor de openbare ruimte. Deze brochure biedt een methode om bij reconstructies en renovaties van de openbare ruimte de veiligheid apart te belichten. Door met de juiste mensen aan tafel te gaan en de problemen te inventariseren, kan bij reconstructie en herinrichting de veiligheid van de openbare ruimte worden vergroot.

Deze brochure kwam tot stand onder supervisie van Erik Koldenhof, stadsdeelwethouder openbare Ruimte van ZuiderAmstel, met input uit dat stadsdeel. De Methode is getest in stadsdeel Noord en Zuideramstel en toegepast in stadsdeel Geuzenveld. Nu is de methode beschikbaar voor alle stadsdelen.

Veiligheid is een zorg van ons allemaal. Met deze brochure komt voor de stadsdelen kennis en inzicht beschikbaar om de openbare ruimte veiliger in te richten. De aandacht voor veiligheid in de openbare ruimte kan dan de grenzen van het stadsdeel overschrijden.

De methode voor een 'Sociaal veilige stad'

In het voorjaar van 2003 zijn door sectorhoofden en portefeuillehouders van de stadsdelen zes Openbare Ruimte acties benoemd, die door de Dienst Ruimtelijke Ordening zijn uitgewerkt. Het geheel staat in het kader van een kwaliteitsimpuls van het publiek domein en staat onder verantwoordelijkheid van wethouder Hester Maij van Openbare Ruimte.

Medetrekker in het geval van de actie voor sociale veiligheid is dat Erik Koldenhof (Stadsdeel Zuideramstel). DRO heeft DSP-groep gevraagd een instrument te ontwikkelen waarmee de stadsdelen heel concreet in de praktijk de sociale veiligheid in het bestaande publieke domein kunnen verbeteren.

Belangrijke doelstelling van de actie 'sociale veiligheid' is een instrument te ontwikkelen dat een bijdrage kan leveren aan de veiligheid in de bestaande stad, opdat de openbare ruimte ook een prettig publiek domein kan worden en de stad meer is dan een verzameling fraai uitgevoerde pleinen, straten, parken en plantsoenen.

Doelgroep

Het instrument is erop gericht dat het uiteindelijk toegepast zal worden door RO-medewerkers van de Stadsdelen en de Centrale Stad. De invalshoek bij het beschrijven van mogelijke risico's en maatregelen is dan ook primair ruimtelijk. Uiteraard wordt de sociale veiligheid niet alleen door ruimtelijke, maar ook door sociale factoren beïnvloed. Rekening houdend met de doelgroep worden om die reden in de Bouwsteen ook risico's en maatregelen genoemd waar DRO, maar ook de stadsdelen beleidsmatig invloed op uit zouden kunnen oefenen.

Opbouw van het instrument

De kern van het instrument is de methode. Daarin staat beschreven hoe binnen lopende projecten de sociale veiligheid verbeterd kan worden in het gebied dat onder handen wordt genomen. De kracht van de methode is, dat het planproces geen vertraging oploopt en dat sociale veiligheid 'in één moeite door' meegenomen kan worden. Wanneer er nog geen project loopt en zich wel een veiligheidsprobleem voordoet, biedt het instrument ook handreikingen om een project specifiek gericht op veiligheid op te starten. De methode, die hierna aan bod komt, bestaat uit hele logische stappen die doorlopen kunnen worden met per stap welke partijen bepaalde acties kunnen uitvoeren.

Voor één van de stappen, de schouw, is een apart hulpmiddel gemaakt. Dat is een lijst met aandachtspunten waarop tijdens de schouw gelet kan worden. Op de lijst kan aangegeven worden of er sporen van criminaliteit/overlast zichtbaar zijn, of bepaalde vormen van criminaliteit-/onveiligheidsproblemen voorkomen en als derde wat voor typen openbare ruimte voorkomen.

Voor degene die wil weten welke maatregelen getroffen zouden kunnen worden om de sociale veiligheid in het gebied te verbeteren, is een ideeënboek ontwikkeld. Daarin staan voor allerlei soorten gebieden, die in Amsterdam voorkomen, voorbeelden van problemen die voor kunnen komen en vervolgens allerlei mogelijke oplossingen. Belangrijk is dat het ideeënboek geen standaardoplossingen geeft. De genoemde maatregelen kunnen toegepast worden, maar de persoon die het boek toepast zal altijd zélf het besluit moeten nemen van welke maatregelen hij het beste resultaat verwacht.

Het instrument 'Sociaal veilige stad' bestaat dus uit drie onderdelen:

- *de methode*
- *de schouwlijst*

Uitleg over sociale veiligheid

Ieder die met sociale veiligheid aan de slag wil, leest hieronder een korte beschrijving van de achterliggende gedachte. Sociale veiligheid heeft een objectieve en een subjectieve component. Onder de objectieve sociale (on)veiligheid wordt verstaan "de kans dat zich daadwerkelijk een delict voordoet". Subjectieve sociale (on)veiligheid is "de gepercipieerde kans om slachtoffer te worden van een delict en de angstgevoelens die daardoor worden opgeroepen". (bron: van der Voordt en van Wegen, *Sociale veiligheid en gebouwde omgeving*, pag. 21).

De objectieve en de subjectieve sociale veiligheid verschillen vaak van elkaar. Sommige mensen voelen zich onveilig op plaatsen waar volgens de politiecijfers weinig gebeurt en soms voelen mensen zich juist veilig op de verkeerde plaatsen. Onveiligheidsgevoelens verschillen ook van mens tot mens. De één twijfelt niet om een donker steegje in te lopen, de ander durft er overdag al niet doorheen. Er zijn natuurlijk verschillende manieren om criminaliteit tegen te gaan en om mensen zich veiliger te laten voelen. Meer agenten op straat is een veel gehoorde wens, evenals meer verlichting. Soms is het goed een donker steegje af te sluiten met een hek af. Ergens anders is het belangrijk om vooral goed en helder te communiceren: bijvoorbeeld door buurtbewoners helder uit te leggen dat in het nieuwe gebouw, dat in hun wijk wordt gebouwd, geen junks of criminelen komen te wonen, maar gewone mensen die geen kwaad zullen doen.

De methode 'sociaal veilige stad' gaat ervan uit dat er vier typen maatregelen zijn:

- *inrichting*
- *organisatie*
- *beheer*
- *communicatie*

Inrichting

De nieuwe inrichting staat centraal binnen het project en op dat gebied zijn er veel kansen voor sociale veiligheid. De voorbeelden die in het ideeënboek worden genoemd zijn gestoeld op vier criteria:

- *Zichtbaarheid*
Gebruikers van een gebied moeten het gebied kunnen overzien en het gevoel hebben dat andere aanwezigen hen kunnen zien. Goede verlichting en lange zichtlijnen zijn noodzakelijk. Tevens moet schijnveiligheid voorkomen worden.
- *Toegankelijkheid*
Een duidelijke routing met goede oriëntatiemogelijkheden is belangrijk voor een positieve beleving. Het gebied moet voor zijn gebruikers goed toegankelijk zijn. Tevens is goede bereikbaarheid voor politie en andere hulpdiensten van belang.
- *Attractiviteit*
Een omgeving waar plezierige materialen en kleuren en prettige verlichting aanwezig zijn en waar bovendien alles heel en schoon is, draagt bij aan een veilig gevoel van de gebruikers.
- *Zonering*
Zowel voor bezoekers als voor beheerders dient duidelijk te zijn welke status een gebied heeft (privé, semi--openbaar of openbaar) en wie voor het beheer verantwoordelijk is.

Een goede inrichting is echter niet het enige dat aangegrepen kan worden om de sociale veiligheid te verbeteren. Ook beheer, organisatie en communicatie kunnen van groot belang zijn.

Beheer

Het is de kunst om dingen die schoon en heel zijn ook schoon en heel te houden. Onder beheer vallen zowel de periodieke schoonmaakacties (bijvoorbeeld de veegwagen) als het periodiek onderhoud van verlichting, hekwerken etcetera.

Organisatie

Organisatorische maatregelen kunnen in de openbare ruimte veel winst opleveren, zowel in tijd, geld als in kwaliteit. Wanneer bijvoorbeeld voor een openbare ruimte en een schoolplein twee veegploegen 'achter elkaar' de ruimten vegen kun je ook een convenant maken om het in één hand te regelen. Dankzij een slimmere organisatie is het beheer beter controleerbaar en minder duur.

Communicatie

Het communiceren met gebruikersgroepen over bijvoorbeeld gewenst gebruik van een (semi) openbare ruimte kan een belangrijke stap zijn om gebruikers betrokken te maken bij een gebied. In de regel is de investering in communicatie gering en is het revenu onwaarschijnlijk hoog. Een voorbeeld: door middel van flyers scholieren op de hoogte brengen van alternatieve veilige routes.

De methode in zeven stappen

Met de volgende stappen kan het veiligheidsprobleem geanalyseerd worden en kunnen maatregelen gekozen worden.

1 Beoordeling ernst van de problematiek

De projectleider beoordeelt of in het plangebied de risico's zodanig ernstig zijn, dat een groep deskundigen samengesteld moet worden. Bij eenvoudige problemen kan de projectleider zelf het ideeënboek ter hand nemen, bij complexere problemen vraagt hij de deskundigen mee te denken.

2 Definitie plangebied

Het plangebied wordt afgebakend, zodat duidelijk is welk gebied onderzocht moet worden en bovendien welke partijen / afdelingen / gebiedsmanagers bij dat gebied betrokken zijn.

Onderzocht wordt of in het plangebied of voor de directe omgeving bouw- of inrichtingsplannen worden ontwikkeld die invloed zouden kunnen hebben op de sociale veiligheid van het plangebied. Als dat zo is, worden ook die plannen in het project betrokken.

3 Veiligheidsscan

Van het plangebied wordt een veiligheidsscan gemaakt. Door middel van bijvoorbeeld politiecijfers, interviews met de buurtregisseur van politie, beheerders openbaar groen, bewoners en woningcorporaties wordt inzicht verkregen in de criminaliteit en gevoelens van onveiligheid die in het gebied voorkomen. Indien voor het gebied een wijkanalyse is gemaakt, kan daar veel van de benodigde informatie al in staan. Ook wordt geïnventariseerd welke oorzaken aan de problemen ten grondslag zouden kunnen liggen. Belangrijk is, dat bij de veiligheidsscan niet alleen naar het plangebied, maar ook naar de omgeving wordt gekeken. Lopen er bijvoorbeeld doorgaande routes door het plangebied, of liggen er functies in de buurt die overlast veroorzaken voor of juist last ondervinden van het plangebied?

Daarnaast is het een valkuil om alleen naar de ruimtelijke aspecten te kijken. Vergeet echter niet dat het gebied door mensen wordt gebruikt en dat allerlei sociale factoren een rol spelen. Om een voorbeeld te geven: voor de beleving van veiligheid is het niet goed wanneer in een wijk constant mensen verhuizen, omdat het sociale netwerk van de wijk dan wordt ondermijnd. Sociale factoren kunnen de keuze van de ruimtelijke maatregelen beïnvloeden én ze kunnen leiden tot de keuze van aanvullende sociale maatregelen.

Een voorbeeld ter verduidelijking. Stel dat in een gebied opvallend veel jongeren tussen 15 en 19 jaar wonen en dat zij verantwoordelijk zijn voor veel vernielingen. Mogelijke maatregelen zijn het toepassen van materialen die beter tegen de vernielingen kunnen (I), gecombineerd met strengere handhaving door de politie (O). Als de achterliggende oorzaak echter is dat zij van school zijn gestuurd en nu geen nuttige tijdsbesteding hebben, is een oplossing in de sociale hoek (bemiddeling tussen school en jongeren, werkprojecten, etc.) meer op z'n plaats.

4 Schouw

De trekker van het project organiseert een schouw door het gebied. De deelnemers aan de schouw kunnen heel gevarieerd zijn, al naar gelang de problematiek en het plangebied: politie, beheerders openbaar groen, bewoners (huidige en indien mogelijk ook toekomstige), woningcorporaties, vertegenwoordigers van scholen en maatschappelijke organisaties zoals de Vrouwen Advies Commissie, de Fietzersbond, welzijnsorganisaties en jongerenorganisaties.

Het doel is om met een goede vertegenwoordiging van betrokkenen bij het gebied in kaart te brengen welke veiligheidsproblemen spelen, welke mogelijke oorzaken daarvoor aangewezen kunnen worden en welke maatregelen wenselijk zouden zijn.

Voor de schouw is een speciale checklist ontwikkeld (zie *schouwlijst*). Aansluitend aan de schouw kan in een afsluitend gesprek 'gestickerd' worden: op een kaart van het plangebied worden gezamenlijk stickers van veiligheidsrisico's en wenselijke maatregelen geplakt.

5 Selectie uit ideeënboek

Afhankelijk van het type gebied waar het om gaat, is een specifiek deel uit het ideeënboek van toepassing. Degene die op zoek is naar mogelijke maatregelen selecteert de typen openbare ruimte die in het plangebied voorkomen.

6 Maatregelen uit ideeënboek

In het ideeënboek staan per type openbare ruimte welke risico's voor zouden kunnen komen. De problemen die in de veiligheidsscan en de schouw aan het licht zijn gekomen, kunnen op die manier in het ideeënboek opgezocht worden. Vervolgens geeft de Bouwsteen per risico welke maatregelen getroffen zouden kunnen worden.

7 Selectie van maatregelen

Het is nadrukkelijk aan de trekker van het project om samen met deskundigen (zie veiligheidsscan en schouw) een beargumenteerde keuze uit de mogelijke maatregelen te maken. Iedere situatie is immers anders en een blauwdruk met 'de oplossing voor alle problemen' bestaat niet.

In eerste instantie wordt gezocht naar de combinatie van maatregelen die de meest veilige situatie (naar verwachting) zullen opleveren. Onder invloed van andersoortige argumenten, zoals verkeerskundige, financiële, technische, stedenbouwkundige of ecologische argumenten, zal uiteindelijk een definitieve combinatie van maatregelen worden gekozen.

Timing

Het moment waarop de methode 'Sociaal veilige stad' wordt toegepast verdient speciale aandacht. Uitgaande van de plaberumfasen die in Amsterdam worden onderscheiden, is het in het stadium van de Nota van Uitgangspunten al wenselijk dat partijen het belang van sociale veiligheid onderkennen.

Ook in projecten die het Plaberum niet doorlopen (of waar geen ruimtelijke ingreep wordt voorbereid) is dit instrument toepasbaar. Het dient dan in vergelijkbare fasen van het proces ingezet te worden.

Het inventariseren van de veiligheidsrisico's en de wenselijke maatregelen dient te gebeuren in de aanloop naar het Programma van Eisen: daarin kunnen dan de uitgangspunten voor een veilig bouw- of inrichtingsplan gelegd worden.

Vervolgens dient de sociale veiligheid een voortdurend aandachtspunt tijdens het bouwproces te blijven: het is geen eenmalige actie. Uitwerkingsplannen en bijgestelde plannen dienen steeds opnieuw getoetst te worden en ook bij de uitvoering dient sociale veiligheid de aandacht te krijgen die het verdient.

De Schouwlijst

Observaties

		aanwezig (ja/nee)	plaats(en)
1	zwerfvuil		
2	graffiti/bekladding		
3	vernieling straatmeubilair		
4	hangplek		
5	onduidelijke beheergrenzen		
6	kwalitatief slechte verlichting		
7	staat van het groenonderhoud		
8	objecten die zichtlijnen belemmeren		
9	ongewenste toegankelijkheid brommers		
10	gebrek sociale ogen vanuit bebouwing op begane grond		
11	gebrek sociale ogen vanuit bebouwing op hogere verdiepingen		
12	geïsoleerde fiets- en voetpaden		
13	tunnels/viaducten/bruggen		
14	functies waar (veel) potentiële daders komen		
15	functies die kwetsbaar zijn voor criminaliteit		
16	entrees van gebouwen liggen buiten het zicht vanuit openbare ruimte		
17	...		

Criminaliteit-/veiligheidsproblemen

		aanwezig (ja/nee)	plaats(en)
A	gevoelens van onveiligheid		
B	brandstichting		
C	vernieling		
D	vervuiling		
E	bedreiging/intimidatie		
F	diefstal		
G	auto-inbraak / autodiefstal		
H	drank/drugsoverlast		
I	ramkraken		
J	(verkeersonveiligheid)*		
K	(parkeerproblematiek)*		
L	...		

* Verkeersonveiligheid en parkeerproblemen kunnen invloed hebben op sociale veiligheid, maar voorkomen moet worden dat in een schouw de nadruk te veel op deze vormen van onveiligheid komen te liggen.

Aandachtspunten bij de schouw

De schouwlijst is bedoeld om ervoor te zorgen dat tijdens de schouw aanvullend op de veiligheidsscan alle relevante informatie wordt verkregen, aan de hand waarvan daarna de bouwsteen kan worden toegepast.

Hiernaast staan twee groepen met aandachtspunten. De eerste groep bevat de factoren die van invloed kunnen zijn op de objectieve en subjectieve sociale veiligheid (bijvoorbeeld sporen van criminaliteit). Tijdens de schouw moet gekeken worden of deze factoren in het gebied zichtbaar zijn. Vervolgens kunnen er problemen zijn die niet direct uit de openbare ruimte zijn af te lezen.

Om die reden krijgt de observator in de tweede groep een lijstje met mogelijke veiligheidsproblemen. Het is de bedoeling dat de observator bij de deelnemers aan de schouw navraagt in hoeverre en op welke plaatsen deze problemen spelen.

De kolom waarin 'plaats(en)' staat, kan vervangen worden door een kaart waarop de observator aangeeft welke observaties of criminaliteits-/veiligheidsproblemen op welke plaats(en) voorkomen. Op de kaart kunnen de cijfers/letters uit de eerste kolom gebruikt worden.

INDEX IDEEENBOEK

Het ideeënboek is geen blauwdruk, maar doet suggesties en geeft voorbeelden van voorkomende types openbare ruimtes. De grafieken zijn onderverdeeld in drie hoofdgroepen, die ieder een eigen kleur hebben.

Typen openbare ruimte

Typen openbare ruimte

De openbare ruimte getypeerd naar de stedelijke structuur. Per type worden veel voorkomende veiligheidsrisico's beschreven.

IBOC maatregelen

IBOC maatregelen

Per risico worden maatregelen voorgesteld. De maatregelen zijn in te delen als inrichting, beheer, organisatie of communicatie maatregelen. (IBOC)

Voorbeelden

Voorbeelden

In veel gevallen zijn goede of slechte voorbeelden illustratief. De voorbeelden zijn bedoeld om inzicht te geven in de risico's die beschreven worden. Goede voorbeelden kunnen nagevolgd worden.

Het Ideeënboek

GRACHT MET KADE	1
a) Gracht uit binnenstedelijk milieu	1
b) Riverfront	2
c) Stedelijke kades	2
SINGEL MET GROEN TALUD	3
STEEG	4
PLEIN	5
a) Plein met heldere begrenzing	5
b) Plein zonder heldere begrenzing	6
WOONSTRAAT	7
a) Algemeen	7
b) Laagbouw met voortuin	8
c) Laagbouw zonder voortuin	9
d) Meergezinswoningen (portiekwoningen)	9
e) Achterkanten aan gemeenschappelijk binnenterrein	9
f) Achterkanten aan achterpaden	10
g) Dijk met halfopen bebouwing	10
h) Straatje	10
STEMPELS MET LOSSE HOOGBOUW IN GROENE SETTING	11
OPENBARE PARKGEBIEDEN	12
a) Buurtpark/wijkpark	12
b) Stadspark	13
c) Vrij liggende en doorgaande fietspaden	14
d) Sportcomplexen (entrees)	16
e) Stedelijke camping	17
PLANTSOEN, BRINK EN ANDERE BIJZONDERE OPENBARE RUIMTEN	18
a) Algemeen	18
b) Allees (gordel '20-'40) en esplanaden	18
ONDERGRONDSE RUIMTE	19
WINKELGEBIEDEN	19
a) Winkelgebieden binnen stedelijk weefsel	19
b) Grootschalig winkelgebied met leisurefunctie	21
LEISUREFUNCTIE	22
c) Winkelstraat	22
KANTOREN EN BEDRIJVENTERREINEN	23
a) Binnen stedelijk weefsel	23
b) Buiten stedelijk weefsel	23
STRAATMEUBILAIR	24
VERKEERSWEGEN	25
a) Wijkontsluitingsweg met middenberm	25
b) Wijkontsluitingsweg zonder middenberm	25
c) Sluiscomplex	25
d) OV-haltes	25
SCHOOLOMGEVINGEN	26

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Gracht met kade	
a) Gracht uit binnenstedelijk milieu	Weinig woningen op eerste (halve) verdieping, weinig sociale ogen.
	Weinig vluchtmogelijkheden door water (pas oversteken bij de brug en enkele zijstraatjes).
	Stromen langzaam verkeer gescheiden door water (te grote afstand voor contact)
	Slechte openbare verlichting (kleur, lichtsterkte, gelijkmatigheid, verblinding, plotselinge overgangen), waardoor persoonsherkenning pas heel laat mogelijk is.
	Woonboten belemmeren het zicht naar de andere kant van de straat.
	Nabij woonboten worden objecten geplaatst waartussen zwerfvuil zich ophoopt die het zicht belemmeren.
	De trapgaten naar kelders en pothuizen onder de grachtenpanden zijn een verzamelplaats voor zwerfvuil en worden gebruikt als slaapplaats.
	Boombeschermers trekken ongewild fietsen aan, die worden aangereden en als wrakken blijven liggen (erosievandalisme).
	Achter schuinseparkeerde auto's kunnen kwaadwillenden zich ongezien verstoppen.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
tuintjes bij woonboten toestaan/stimuleren		stimuleren woningen op de grachten op de bel-etage	
extra bruggen op cruciale plaatsen			
- routes langzaam verkeer clusteren aan 1 zijde - beide kanten dubbelzijdige fiets-/voetpaden			
van oranjegeel neon naar wit sollicht kunstprojecten met verlichting stimuleren			
	vaste onderlinge afstand met open te houden tussenruimte		
	objecten verwijderen		
Afdekken met (transparante) platen			bewoners stimuleren tot (regelmatig) schoonmaken
Ander type boombeschermers ontwikkelen		wrakken regulier ruimen	sanctioneren
waar mogelijk schuinparkeren omvormen tot langsparkeren			

xxx

Positief	Negatief
	De Herengracht heeft 5 woningen op begane grond; voorts bel-etage met kantoren over ca. 800 meter gracht.
Noot: oud wensbeeld diverse belangengroeperingen doorzetten hoofdnet fiets bij verlengde Spiegelstraat	
Kunstproject (Nachtregels Utrecht 1993), dat de openbare tijdelijk enorm heeft verlevendigd.	
	Woonboten ter hoogte van Martin Luther King park.
Stevige flexibele perspexplaat met bloempotten (Keizersgracht) over keldergat	
Gedeelten Herengracht na reconstructie Nieuw Standaard Grachten Profiel	

Gracht met kade

a) Gracht uit
binnenstedelijk milieu

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
b) Rivierfront	zie 'a) Gracht uit binnenstedelijk milieu'.
	De ruimte onder bruggen wordt gebruikt als slaappleats en vervuult.
	Woonboten zorgen voor rommelige zone op kade
c) Stedelijke kades (met pakhuizen, maar ook nieuwbouwblokken.)	zie 'a) Gracht uit binnenstedelijk milieu'.
	Looppad lager dan de zichtlijnen van de woonkamers.
	Looppad langer dan 200 meter met 2 afgangen, zonder tussenliggende uitwijkmogelijkheden.
	Kantoren of andere functies in plaats van woningen leveren 's avonds weinig sociale controle en de betrokkenheid bij de openbare ruimte is klein.
	Unheimisch gevoel door hoogstedse karakter wegen.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- bovenmatig verlichten - landhoofd onder brug dichtmaken	opvijzelen beheer		
ordenende elementen inzetten (hagen) om markering te duiden			

spionnetjes introduceren aan woningen			
Compartimenteren gebouw	afsluiten publieke kade	sleutelbeheer	
functies toevoegen in plint		-alternatieve route aangeven -semi-formeel toezicht vergroten	voorlichting op bijvoorbeeld scholen over alternatieve routes
naast bomen, die grootstedse karakter benadrukken ook bomen 1e orde planten			

Voorbeelden

Positief	Negatief
	Viaduct Rhijnspoorplein/Singelgracht naast Amstelhotel

Balkon/terras Sumatrakade (Javaeiland)	Superblok op Plantagekade tegenover Entrepotdok (naast Nijlpaardenbrug)
Silodam (afgesloten gedeelte achter de Graansilo)	Plantagekade (zie hierboven)
Alternatieve routes: project Veilig in en Om school (VIOS) Amsterdamse regio's	
Fruitbomen in straten op Manhattan (New York) benadrukken juist geborgenheid	IJweg (de Ruyterkade t.h.v. Oostelijke Handelskade) is ook een heel belangrijke fietsroute en heeft alleen grote iepen

b) Rivierfront

c) Stedelijke kades
(met pakhuizen, maar
ook nieuwbouwblokken)

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Singel met groen talud:
gordel 20-40 en
19e eeuwse ring

Woningen doorgaans op grote afstand
van hart van singel
(laagste punt, geen sociale controle).

Opgaande heesters belemmeren zicht.

Water/oever beheer loopt erg achter,
waardoor veel zwerfvuil ontstaat.

Groenpartijen en geparkeerde autos's langs ventweg
maken het zicht op talud onmogelijk.

Matig verlichte plekken werken onbedoeld
gebruik in de hand

✖ IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
	openhouden belangrijk zichtlijnen (door onderpend beheer gras met opgaande bomen)		
	door ontwerpnd beheer transparantere beplanting		
	zwerfvuilvangers plaatsen voor kwetsbare dichtslibpunten	opvoeren aantal waterschouwen	
	door ontwerpnd beheer meer transparante beplanting		
alleen verlichting als toegankelijkheid gewenst is			

✖ Voorbeelden

Positief	Negatief
Gallileiplantsoen in Watergraafsmeer is grote maat, maar door gras en taluds en singel goed overzichtelijk	
Vuolopvangroosters bij stroompje nieuwe parkdeel Westerpark	
	Bolwerk aan de Marnixstraat is neutraal verlicht: beter niet verlichten of fel en gelijkmatig verlichten

Singel met groen talud:
gordel 20-40 en
19e eeuwse ring

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Steeg	lange stegen zonder zijwegen hebben onvoldoende vluchtmogelijkheden.
	Een gebied heeft zoveel ingangen, dat daders aan alle kanten weg kunnen komen
	zijwegen in de steeg worden pas laat opgemerkt en dat leidt tot schrikreacties.
	Onoverzichtelijke stegen zijn eenzijdig afgesloten
	Gevoelige functies (disco's) met ingang in steeg kunnen voor vechtpartijen/afrekeningen zorgen.
	Nissen bieden verstopplaatsen voor potentiële daders.
	Autoverkeer kan niet overal komen en fietsers en voetgangers zijn daar dan alleen.
	Een kromming in een smalle steeg belemmert het doorzicht in de lengterichting.
	Wanneer entrees naar functies in de steeg zitten of als de steeg een onmisbare schakel in het netwerk is, kan de steeg bij problemen niet afgesloten worden.
	Woningen ontbreken, waardoor sociale controle sterk beperkt is.
	Verlichting in een onveilige steeg schept schijnveiligheid/lokt beroving in de hand).
	Door het gebrek aan sociale controle komt vervuiling (urineren, vuilstorten) snel voor.
	Mindere drukke stegen met Red light districts bezoekers (type Engelse mannelijke tourist) dragen negatief bij aan het gevoel van veiligheid.
	Geen mogelijkheid centrale entree woongebouwen aan straat, waardoor geïsoleerde gemeenschappelijke entrees in steeg ligt.
	Zakkenrollerij.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
	afsluitbaar maken	sleutelbeheer	
	nevenstegen onttrekken aan openbaarheid		
verlichting aanbrengen zodanig dat schaduwen in de hoofdsteege vallen spiegels/spionnetjes ophangen	afsluiten	sleutelbeheer	
			bebording aankondiging doodlopende steeg
		- tijdelijk verlichtings niveau opschroeven bij sluiten disco- (op bepaalde tijden) meer toezicht, eventueel ondersteund door camera's - sluitingstijden variëren	
rooilijnen gelijktrekken,			
- fietsstimulatiestrook - auto's toelaten (met rabastroken om ze te kunnen horen aankomen)			
bebouwing op hoek transparant maken	afsluitbaar maken	sleutelbeheer bij meerdere gebruikers	
		onderzoeken of entrees aan grotere straten gemaakt kunnen worden	
verlichting achter glazen bouwstenen		(bewegwijzering)alternatieve route aangeven	voorlichting over alternatieve route
-grondlicht (indicatief) - verlichting achterwege laten of op laag niveau (wattage)	afsluitbaar maken		
	schoonheidsgraden verhogen (o.a. vaker nat reinigen)		
- goede verlichting bij steeg, zeker ook bij entree. barrières in zichtlijnen verwijderen	intensief beheer		
			- surveillance opvoeren - voorlichting

Voorbeelden

Positief	Negatief
Veel schimmige steegjes in de omgeving van het Rembrandtplein (westelijk van Halvemaansteeg)	
	Bij Balk in 't Oogsteeg/ Bakkersstraat e.o. zie je bij aanvang niet dat hij na de hoek afgesloten is (fuikwerking bij vluchten)
	Paardenstraat bij Rembrandtplein is zo'n moeilijke straat, die schimmig is en waar een dergelijk regiem wenselijk zou zijn (Bron: IBOR Rembrandtpleinbuurt)
	In smalle en duistere Heintje Davidssteeg zit een belbord met ontsluiting van ca 30 adressen in de steeg i.p.v. aan de Warmoesstraat
Geveinsde bedrijvigheid: permanente verlichting achter glazen bouwstenen onderdoorgang Muiderpoortstation	
	schijnveiligheid/toename overvallen na upgrading Wijde Lombardsteeg
Monnikenstraat, Molensteeg in het Wallenkwartier	
Verlichting portiek Heintje Davidssteeg/Warmoesstraat)	
	Drukke stegen in Wallendistrict (Lange Niezel)

Steeg

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Plein	
a) Plein met heldere begrenzing	Objecten op het plein (waaronder ook weinig transparant groen en kunstobjecten) belemmeren het zicht.
	(7) Afwezigheid van auto's, taxi's en trams beperkt de sociale controle in de avonduren.
	(4) Ambulante handel belemmert het zicht en is een bron van vervuiling.
	(2) Inspringende rooilijnen door overhuifde terrassen (urineren, schuilgelegenheid, zwerfvuilophoping).
	Uitgaansgelegenheden trekken mensen aan die overlast (geweld, vervuiling) veroorzaken in de openbare ruimte.
	Het publiek ondervindt overlast door skaters.
	In de openbare ruimte en in de bebouwing daar omheen zijn potentiële daders: bijvoorbeeld dealers, daklozen, verslaafden, groepen jongeren.
	Ingegooide ruiten met losse stenen uit (semi) openbare ruimte.
	(6) Geïsoleerde pleinen met plantsoenkarakter trekken junkies en nodigen uit tot onzedelijk gedrag (ook overdag).
	Door een gebrek aan openbaar groen, openbare speelplekken en ontmoetingsplaatsen voor de jeugd plegen jongeren meer criminaliteit (uit verveling).

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
verwijderen of herplaatsen ambulante handel/objecten	vervangen ondoordringbare / donkere plantsoenbeplanting door meer ijle beplanting		
Maak rijloper voor autos' in avondsituatie, die met max 30 km/u kunnen rijden		taxistandplaats verhuizen naar plekken met meer overzicht op pleinen en op straten	
– verbeteren zichtlijnen door verwijderen of verplaatsen ambulante handel – verlichting aanpassen waardoor donkere plekken verdwijnen	Ambulante handel rol geven in beheer plein, handelaar mede verantwoordelijk maken voor 'schoon'		
Voorkom of herstel inspringende gevels ;maak terrassen op afstand van de gevel (in de vorm van een looppad)	Verwijderen overdekte terrassen/illegale uitbouw	voer een streng terrassenbeleid: 's avonds moeten terrassen volledig opgeruimd te worden	Schoon houden
– decentraliseren deel haltes om grote drommen te voorkomen (seksuele intimiteiten, zakkenrollerij) – plaatsen quatre-mens of nieuw ontworpen urinoirs	Tijdelijk verhogen lichtniveau bij uitgaan disco's, verspreide sluitingstijden. Plaatsen van zogenaamde blikvanger (fuiken, waarin het uitdagend blikjes gooien is)	geen criminaliteitsaanjagers aan plein	
– bestrating ongeschikt maken voor skaters (ruw oppervlak, bijvoorbeeld asfalt met toeslag, klinkers)		skaters mee laten denken over plekken in de omgeving waar een voorziening kan komen en waar ze geen overlast veroorzaken	
– haal afdaken/overhuivingen weg – beperk de vluchtwegen voor daders, o.a. door stegen afsluitbaar te maken – hoger verlichtingsniveau, zodat niet aantrekkelijk wordt gevonden		surveillance opvoeren	Jongeren betrekken in planvorming
	– stenen vastleggen in cement – let op erosie door klimplanten		
– wandelpad op ruime afstand van plekken maken – veilige alternatieve routes aanbieden	drankverbodsborden plaatsen	reguliere surveillance en sancties	
plekken creëren in buurthuis of openbare ruimte (in overleg met jongeren)		– activiteiten door jeugdwerk – handhaving door politie – afspraken maken over toezicht en melden bij politie door andere aanwezigen (winkeliers, bewoners, beheerders sportvereniging, etc.)	gedragsregels duidelijk zichtbaar

Voorbeelden

Positief	Negatief
	Grote Rhododendronpartij op Rembrandtplein nodigt uit tot wildplassen
	Horeca met terrasopslag op (Rembrandtplein)
	Wanden Thorbeckeplein
	Discotheken Rembrandtplein
	Zonneplein in Amsterdam Noord: bij snackbar onder afdak wordt veel gehangen, vanaf die plaats hebben daders goed zicht op naderende politie en zijn er vele vluchtwegen.
Amsterdam Zuideramstel: losliggende stenen in plantsoen waren eerst probleem, zijn vastgelegd.	
Plantsoen in zicht van surveillance verkeer op lager gelegen strook langs Weesperstraat met hoger gelegen voetpad	Frederiksplein (rond fontein)
Kids & Space project bij nieuwbouw Polderweggebied	

Plein

a) Plein met heldere begrenzing

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Delen van het plein die alleen voor verenigingen zijn bedoeld, worden misbruikt door hangjongeren.

Het verwijderen van alle objecten leidt tot doodsheid en leegte, waardoor er gehangen en vernield gaat worden.

Kwetsbare functies in openbare ruimten en hangplek met o.a. alcoholmisbruik/junkies verdragen elkaar niet.

Geluidsoverlast door spelende kinderen en hangjongeren ('s avonds)

b) Plein zonder heldere begrenzing

zie 'a) Plein met heldere begrenzing'

Gebrek aan identiteit, te groot, anoniem, niemand verzorgt het beheer en het verpaupert.

Misbruik van plein als parkeerterrein, pleinfunctie wordt verdrongen.

Versnipperde functies op plein (bijvoorbeeld parkeren, spelen, etc), geen uniforme openbare ruimte.

Verveelde jongeren terroriseren leeg plein.

✖ IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
plaats hekwerken zónder de attractiviteit en de vluchtmogelijkheden te schaden		afspraken met verenigingen over openstelling voor publiek en afsluiten van hekwerken	gedragsregels duidelijk zichtbaar
ontwikkel samen met jongeren plekken met vertier (skaterinks e.d.)			
-verplaatsen zwembassin in park of plein - zichtlijnen op kwetsbaar gebied verbeteren (snoei/weghalen beplanting)		erfpacht grens verleggen (zodat bijvoorbeeld gemeente beheerder wordt van groenstrook, die zicht blokkeert)	
- in pandige opvang op plaats waar overlast minder is - wanden behangen met wintergroene klimplanten		activiteiten door jeugdwerk/buurtwerk	

- compartimenteren	intensiever beheren	activiteiten voor buurt organiseren	
	parkeerverbods-borden plaatsen	handhaving en sancties door politie	
Indelen en duidelijkheid scheppen, faciliteer bepaald gebruik			
plein functioneel inrichten (in overleg met overlastgevende jongeren)		activiteiten door jeugdwerk/buurtwerk	

✖ Voorbeelden

Positief	Negatief
Veerhaventje op kop Java-eiland	
	Plejadenplein: hangplek op privé terrein aan de rand van plein.
Winderdijkplein: beheerder van een sportvereniging aanwezig op plein	

Krakers organiseren illegale skatefestiviteiten in ADM-loodsen, andere referentie: 'Kiekens' op Landsmeerderdijk.	

b) Plein zonder heldere begrenzing

Typen openbare ruimte	
	Risico's per (sub-)type
Woonstraten	
a) Algemeen	Glas- en afvalbakken zijn een verzamelplaats van vuil, afval en grofvuil.
	Voor bewoners en hun bezoekers zijn er onvoldoende stallingplaatsen voor fietsen, waardoor fietsen door het hele gebied gestald worden en regelmatig worden gestolen.
	Slechte openbare verlichting (kleur, lichtsterkte, gelijkmatigheid, verblinding, plotselinge overgangen), waardoor persoonsherkenning pas heel laat mogelijk is
	Plantenbakken beperken zicht in lengterichting smalle straten.
	Plantsoenstroken in trottoir beperkt zicht vanuit woningen en trekt zwerfvuil aan.
	Achter auto's kunnen potentiële daders zich verschuilen.
	Achterstallig groenbeheer bosplantsoen.
	Hangplek onder private overkapping.
	Overlast hondenpoep.
	Teveel routes, waardoor je sneller alleen bent

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- meer afvalbakken, - plaatsten uitdagende "blikvangers" - duidelijke plek voor grofvuil - duidelijke oplossing voor 'groot-glas' (spiegels etc)	- regelmatig legen - regelmatig omgeving schoonmaken		voorlichting over gewenst gebruik glas- en afvalbakken, ophaalmomenten grofvuil etc.
- vervangen jaren 50 modellen fietsklem door deugdelijke modellen met aanbindmogelijkheid ("nietjes") geconcentreerd te plaatsen - fietstrommels e.d. in openbare ruimte			
- lichtpunten bijplaatsen, kleur verlichting witter - zonnepanelen op armaturen			Maak verlichtingsnormen duidelijk aan beheerders.
- verplaatsen: buiten zichtlijnen - verplaatsen: op 1 lijn, niet verspringend - verwijderen bloembakken, maar stimuleren beplantingszone langs de gevel	manshoog onkruid wieden		
omvorming tot gras/verhogen schoonheidsgraden	Intensiveren verwijderen zwerfvuil		
van haaks- of schuinparkeren naar langsparkeren			
	intensiever beheer door rigoureu terugzetten met bosmaaier/ klepelmaaier		
Ontoegankelijk maken voor scooters (brommersluis)		overleg met eigenaar over afbreken/ afsluiten hangplek	
- uitloopzone langs randen van plein (ten koste van trottoir)		handhaving op opruimen door eigenaar	info over honden uitlaatplaatsen
- aantal (doorgaande) routes verminderen - typische dagroutes niet of spaarzaam verlichten om avondgebruik niet te stimuleren			

Voorbeelden

Positief	Negatief
Blikvangers bij poort scholen (o.a. Berlage Zuid)	
fietstrommels: - (12 voor de plaats van 1; zie literatuur CROW) - verzamelplekken met nietjes bij upgradering (o.a. Zoutkeetgracht)	
Zonnepanelen op masten: Vengaplein (Noord)	Romantische verlichting, maar onvoldoende voor gezichtsherkenning Henry Polaklaan (Plantage)
	Smalle straatjes Jordaan (omgeving Westermarkt o.a. Tuinstraat)
	Breed Berberisplantsoen in trottoir Copernicusstraat/ Watergraafsmeer
	Bosplantsoen bij Bijlmerdreeven en binnenterreinen Honingraatblokken
Toegankelijkheid inperken: brommersluis Oosterpark)	

Woonstraten

a) Algemeen

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

b) Laagbouw met voortuin

zie 'a) Algemeen'

Te grote voortuinen belemmeren sociale controle op trottoir.

Gebrek aan privacy in tuinen en woningen (dicht op elkaar gebouwd) leidt tot afscherming met luxaflex/gordijnen.

Voortuinen worden niet ingericht, niet gemarkeerd en trekken zwerfvuil aan (want worden niet door gemeente beheerd).

In de smalle straatjes staan allerlei objecten die het zicht tussen woningen en openbare ruimte en in de openbare ruimte zelf belemmeren.

Bij plantsoenen op kop van woningen aan kruisingen is het eigendomsrecht slecht geregeld en treedt vervuiling op.

Bij plantsoenen op kop van woningen aan kruisingen is het eigendomsrecht slecht geregeld en er treedt annexatie op met dichtgroei.

Smalle straten leveren parkeertekort, hetgeen agressie oplevert.

Doorgaande fietsroutes hebben geen logisch vervolg.

Veel smalle en bochtige poortjes waar de oriëntatie en zichtbaarheid slecht zijn.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
voortuinen verkleinen (tot maximaal 5 meter diep) en langsparkeren maken			trottoirs verbreden/ convenant erfpacht
(voor/achter) tuinen verlengen (tot minimaal 2,5 meter diep) ten koste van openbare ruimte			
Corporatie of gemeente richt in en beheert het	beheer bij gemeente indien bewoners niets doen		sancties (boetes bij niet onderhouden tuinen)
Minimaliseer objecten en plaats ze buiten zichtlijnen (tegen gevel oid)			
	Uitgeven in zelfbeheer (onder voorwaarden t.a.v. inrichting)	beheer van corporatie over naar gemeente	
	Uitgeven in zelfbeheer met restricties	beheer over van corporatie naar gemeente	
(langs) parkeerplaatsen toevoegen ten koste van voortuinen		parkeervergunningen invoeren	
Hoofdnet fiets aanpassen			bebording om vervolgroute te markeren

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
	Henry Polaklaan/Tweede Oosterparkstraat
Laagbouw Tuinwijk (Polderweggebied) beheer corporatie	verwaarloosde voortuinen Kometenbuurt (o.a. Orionstraat, Siriusstraat)
Bij auto's ! LET OP!! dat levert eerder betrokkenheid op: mensen kijken nog eens naar buiten als hun auto daar staat en ze horen wat verdachts	
Tuindorp Oostzaan (overzichtelijke en attractieve inrichting)	Tuindorp Oostzaan (plantsoen omgevormd tot achtertuin met hoge haag er omheen)
	Planetenbuurt (oa). Siriusstraat), Oostzaan: gronde van corporatie, boom in beheer bij gemeente en bewoners hebben zich toegeëigend
	Wild parkeren Kometenbuurt (Oostzaan/Noord)
	WoonervenDiemen Zuid, maar ook laagbouw Bijlmermeer

b) Laagbouw met voortuin

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
c) Laagbouw zonder voortuin	zie 'a) Algemeen'
	Afwezigheid voortuinen doet mensen ramen vergrendelen (gordijnen, luxaflex).
	Poorten zijn hangplekken.
	Entrees naar woningen in poorten zijn moeilijk te zien vanuit de openbare ruimte.

d) Meergezinswoningen (portiekwoningen)	zie 'a) Algemeen'
	Portieken in buurt van scholen nodigen uit tot zitten/blowen/vozen/eetwaar nuttigen.
	Portieken meergezinswoningen in buurt van opvang nodigen uit tot slapen/hangen.
	De portieken zijn diepe, donkere nissen, waar onbevoegden zich eenvoudig kunnen ophouden.

e) Achterkanten aan gemeenschappelijk binnenterrein	zie 'a) Algemeen'
	Binnenterrein is niet duidelijk openbaar of privé.
	De poort naar het binnenterrein is een hangplek, waar gesleuteld wordt of stukken geannexeerd worden (opslag oude wasmachines e.d.).
	Er is geen afsluiting mogelijk, waardoor er 's avonds kwaadwillenden kunnen uithangen

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- handhaving door politie - politie stuurt naar gewenste hangplek	jongeren voorlichten over overlast		
sleutelbeheer bij meerdere gebruikers			

- overleg tussen scholen, politie en bewoners over oplossingen - handhaving door politie o.g.v. A.P.V.	sancties schoolsurveillances		
handhaving door politie o.g.v. A.P.V.			
- sleutelbeheer bij meerdere gebruikers - handhaving door politie o.g.v. A.P.V.	bewoners stimuleren tot (regelmatig) schoonmaken		

grens openbaar en privé verduidelijken d.m.v. hekwerk (hoog of laag), ondoordringbare haag, alsmede door materialisering		uitgeven anoniem groen t.b.v. (volks)tuinen	
vormgeving aanpassen: geen overhoeken / restruimtes creëren - oververlichten, waardoor hangen onaantrekkelijk wordt - binnenterrein afsluitbaar maken		- handhaving door politie - sleutelbeheer bij meerdere gebruikers	
- vormgeving aanpassen: geen overhoeken creëren - beter verlichten - objecten die zicht belemmeren verwijderen	door ontwerpbeheer transparantere beplanting	- handhaving door politie - buurtpreventie	

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
	Diverse poorten in Rivierenbuurt Stadsdeel Zuideramstel

	Overhuifde portieken met trappen in Pieter de Hooghstraat (Montessori College Zuid)
	Portieken bij methadonpost GG&GD bij Valkeniersstraat (Weesperbuurt)

veel centraal gesitueerde volkstuinten in binnenterrein honingraten, maar ook tegen dode berginggevels K-buurt Zuidoost	
	Kometenbuurt

c) Laagbouw zonder voortuin

d) Meergezinswoningen (portiekwoningen)

e) Achterkanten aan gemeenschappelijk binnenterrein

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

f) Achterkanten van achterpaden

zie 'a) Algemeen'

Achterpaden zijn onverlicht.

Achter woningen is een netwerk aan achterpaden (veel bochten, smal, doorlopend) waar bewoners zich onveilig voelen en daders eenvoudig weg kunnen komen.

g) Dijk met halfopen bebouwing

Onduidelijke overgangsgebieden in "geknipt" lint geven unheimisch vervolgtraject (vermijdingsgedrag, angstgevoel)

Weinig overzicht door kromming en geparkeerde auto's.

Door ontbreken van voortuinen grendelen bewoners de voorzijde van de straat af en ontbreken de sociale ogen.

h) Straatje

Geparkeerde auto's maken de straat onoverzichtelijk.

De meeste straatjes komen onder zeer scherpe hoek op gracht uit, waardoor zicht ontbreekt.

Afwezigheid auto's geeft verlaten zones/ onveiligheidsgevoelens.

Boomloze straten inspireren ondernemers tot plantenbakken, die zicht belemmeren en vernielingen uitlokken.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
– (openbare) verlichting op zonnepanelen – (private) verlichting op achterkanten van bergingen			
achterpaden doodlopend maken (tuin doortrekken, schuurtje op achterpad)			
terugdraaien continuïteit lint (gesuperpositioneerde infrastructuur bij gelegenheid ondergronds)	lange zichtlijnen oorspronkelijke lint herstellen door regelmatig terugsnoei bermbepanting		
		parkeerbeleid (aan 1 kant van de weg parkeren bijvoorbeeld)	bewoners verzoeken tuinen in bocht overzichtelijk te maken/houden
opname voortuinen, eventueel geveltuinen			
Vormgeving en ordening parkeren aanpakken om onoverzichtelijk beeld op te heffen		parkeerbeleid: autoparkeren opheffen (beperken tot invalideparkeren) al dan niet in combi met 24 uren laad-/losstroken voor bewoners/bezoekers	
spiegels op hoeken			
(op bepaalde tijden) auto's toestaan op gemarkeerde strook			
– verplaatsen: buiten zichtlijnen – verplaatsen: op 1 lijn, niet verspringend – verwijderen bloembakken, maar stimuleren beplantingszone langs de gevel of “zwevend” plantenbakken gecoördineerd plaatsen	– regelmatig snoeien: transparante beplanting		

Voorbeelden

Positief	Negatief
Zonnepanelen bij achterpaden in Vegabuurt. (AWV)	
	Schellingwouderdijk loopt aan twee zijden van is opgeknipt ter hoogte van Zuiderzeeweg/ Schellingwouder-breek en vormt . breuk in continuïteit sociale ogen.
Spiegels bij Beulingstraat/Heren-gracht	
Intenties bij projecten Mahler en Gershwin op de Zuidas: autostrook in bestrating aangegeven	Nieuwendijk (verlengde van Haarlemmerdijk)
Haarlem bloemenstad: bloemen boven de straat	smalle straatjes die als belangrijke fietsroutes gelden in de Jordaan

f) Achterkanten van achterpaden

g) Dijk met halfopen bebouwing

h) Straatje

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Algemeen Uitbreidings Plan en Post AUP

Stempels met losse hoogbouw in groene setting.

zie onder type Woonstraat, 'a) Algemeen'

Bergingen in de plinten, waardoor er geen sociale controle vanuit gaat.

Gebieden zijn anoniem, niemand verzorgt het beheer, ze verpauperen en verwoden tot hangpleke.

wel sociale ogen, geen betrokkenheid (o.a. door meer dan 100 adressen per belbord)

Hangplek onder galerij.

Trappenhuizen zijn niet afgesloten, waardoor de woningen inbraakgevoelig zijn en zich in de collectieve ruimten personen kunnen ophouden.

Het groen kent achterstallig beheer en vervuult

Semi-openbare karakter van de binnenterreinen.

Parkeergarages leveren "doodse dozen" en nare routes naar woningen.

Slecht imago (aankpak oorzaken: zie elders onder 'Stempels met losse hoogbouw in groene setting').

Water is barrière, of dumpplaats en heeft geen uitstraling.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- trottoir met lichtstrook - woningen op begane grond met ruime tuin			
- bij voor-/achtertuinen trekken - gebied functie geven	gemeentelijk beheer intensiveren		
Overleg plegen met woningbeheerder om toegankelijkheid te compartimenteren			
alternatieve hangplek ontwikkelen op pleinen/langs waterlopen		- handhaving door politie - politie stuurt jongeren naar gewenste hangplek	jongeren voorlichten over overlast
afsluitbaar maken aan de straatzijde (opnemen in rooilijn)		sleutelbeheer	
	Ontwerpend beheer: omvormen bosplantsoen naar gras met solitair	uitgifte grond tegen bergingen van galerijflats van bewoners	
		uitgeven anoniem groen t.b.v. volkstuinten	
- aanblik garages verbeteren door wanden te vernieuwen (groene schermen) - betere verlichting - afsluitbaar maken	beheersniveau van standaard naar standaard plus	sleutelbeheer	
-kunstprojecten met en voor de buurt		naam wijzigen	
Water is barrière, of dumpplaats en heeft geen uitstraling.	Waterschouwen intensiveren		

Voorbeelden

Positief	Negatief
Hoogoordflat, Bijlmer H-buurt maar daar zijn de achtertuinen te ondiep en onvoldoende uniform gemarkeerd van openbare ruimte.	Nachtwachtlaan (Rembrandtpark) (dubbele plint van bergingen), Meeste bergingen in octaëders in Bijlmer, Bergmolen (Noord).
Uitgifte volkstuinten: -buurten Bijlmer/Zuidoost	
Binnenterreinen octaëders D-wijk Zuidoost	
negatieve uitstraling parkeergarages Molenwijk	
Bijlmermeer gewijzigd in Amsterdam zuidoost Molenproject met de buurt in Klarendal Arnhem (Roel Simons), in Amsterdam recent sociaal project cognitieve map alle bewoners van de buurt (Baarsjes)	
	Amsterdam Zuidoost: watergangen staan niet met elkaar in verbinding

Algemeen Uitbreidings Plan en Post AUP

Stempels met losse hoogbouw
in groene setting

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Openbare parkgebieden	
a) Buurtpark / wijkpark	Park heeft geen afsluiting, waardoor daders overal weg kunnen vluchten.
	Woningen zijn niet op het park georiënteerd en leveren geen sociale controle.
	Woningen zijn wel op het park gericht, maar de randbeplanting is dermate dicht, dat contact ontbreekt.
	Het park is 's avonds toegankelijk maar wordt niet veel gebruikt: hondenuitlaters e.a. bezoekers zijn 's avonds en 's nachts eenzaam en makkelijk potentieel slachtoffer.
	Door ecologisch beheer heeft het park een 'verwaarloosd' uiterlijk (technisch beheer loopt achter).
	Verlichting in het park schept schijnveiligheid. Als niet ook daadwerkelijk hulp kan worden geboden.
	Zwervers en junkies gebruiken het park om te slapen en of drugs te gebruiken.
	Homo cruising lokt daders (potenrammers).
	Kinderspeelplaatsen worden vernield en gebruikt door oudere jongeren.
	Beplanting rondom speelplaats wordt plat gelopen.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
hekken om park, afsluitbaarheid avonduren brommersluisjes	ontwerpend beheer: hagen leiden paden uit en voorkomen dat brommers over gras wegrijden		
	stimuleren buurtfeestjes etc		betekent versoepeling regelgeving(BBQ),
	regulier terugzetten onderbeplanting	hondenuitlaatroute langs rand van park	
verlichting weglaten als toegankelijkheid niet noodzakelijk			
	intensiever technisch beheer: Vaker zwerfvuil rapen	Door ontwerpend beheer verbeteren sferen	Communicatieplan maken over ecologisch beheer, dubbelgebruik en veiligheid)
verlichting weglaten op onveilige routes			
banken model frietsnijder of vergelijkbaar (te oncomfortabel om op te liggen)		- handhaving door politie (ochtendglorie en schemer)	
			communicatieplan COC
- ontoegankelijk maken voor scooters (brommersluis) - haag met laag hek om speelplaats	speelplek in zelfbeheer grote groep buurtbewoners beplanting transparanter		
bestrating rondom speelplaats			

Voorbeelden

Positief	Negatief
Sarphatipark Buurtparken schildersbuurt/ rivierenbuurt Den Haag Toepassen openklapbaar hek (bijv. model Paradevormgevers, Den Bosch).	Beatrixpark
	Beatrixpark, Amstelpark
Westerpark	Sarphatipark (centuurbaanzijde) Oosterpark
	Sarphatipark
Beheer en gebruikersplan Tuin van Noord, Leiden (DSP groep) Toekomstig ecopark Diemerzeedijk/ Rie-teiland IJburg	
	Rembrandtpark en Florapark: centrale routes zijn te goed verlicht voor een ongewenste doorgaande avondroute
Hortusplantsoen (Plantage), Beatrixpark (bij beiden is in de warme zomer van 2003 de surveillance opgevoerd),	
Vondelpark (gedoogd dubbelgebruik Rosarium: afzijdig en toch in het zicht))	Sarphatipark, Oosterpark, Vliegenbos
Waterspeelplek Aldo /Amsterdam Noord van Eijck (Molenwijk) in zelfbeheer Vergelijkbare situaties ook in het stadsdeel Zuideramstel Speelplek Vondelpark is sysiek afgescheiden van centrale parkruimte	
	Amsterdam Zuideramstel

Openbaar parkgebieden

a) Buurtpark / wijkpark

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Semi-privaat gebied in park wordt vernield/bevuild.

Overlast hondenpoep kan vermijdingsgedrag opeveren.

Overlast hardrijdende brommers/scooters.

b) Stadspark

zie 'a) Buurtpark/wijkpark'

Aantrekkelijke dagroutes door park zijn geen alternatieve avondroutes: vluchtroutes het park uit zijn lang, waardoor in het donker moeilijk hulp valt te verwachten / is te halen.

Het park is (bij problemen) niet afsluitbaar te maken vanwege doorgaande routes voor langzaam verkeer. (Schijnveiligheid wanneer het verlicht wordt, terwijl er te weinig mensen zijn om sociale controle te leveren.)

Functies in het park (speeltuin, horeca, volkstuinen) laten mensen 's avonds het park in gaan, terwijl het er niet levendig genoeg is.

Er zijn hangplekken voor verslaafden e.d. die hinder opleveren voor doorgaand langzaam verkeer.

Afvaldump op plaatsen waarvan het eigendom onduidelijk is (m.n. bij volkstuincomplex).

*** IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
stevig hek, moeilijk overklimbaar, eventueel ook water er omheen			
		handhaving op opruimen door eigenaar	info over honden uitlaatplaatsen
doorgaande route onderbreken: fiets/brommersluis			

- afsluitbaarheid avonduren, of: - afzwakken verlichting: alleen verlichting op hoofdroutes; - flexibel verlichten - SOS palen		- fietsafspreek plekken om samen op te fietsen - afsluitbaarheid nastreven	info over alternatieve routes
- brede paden (indicatief 4 meter) - hoofdroute herkenbaar - gebruikers concentreren op beperkt aantal routes (o.a. door geen verlichting op overige routes) - flexibele / intelligente verlichting	groen op ruime afstand van pad (indicatief 4 meter)		
- alleen route naar functies verlichten - functies naar rand park verplaatsen, zodat park afsluitbaar te maken is	parkwacht/ parkmanagement instellen		
bredere paden met meer openbare ruimte om verzamelplekken			
heldere grens tussen openbaar semi-privé en privé		heldere afspraken tussen verschillende beheerders	

*** Voorbeelden

Positief	Negatief
	Beatrixpark Amsterdam: overlast in kruidentuin.
	In Rembrandtpark was het zo dat het gedeelte dat door allochtonen als picknickplek aangewezen als hondenuitlaatplek
brommersluizen Oosterpark	Beatrixpark, Amsterdam: hard rijdende brommers leveren overlast (vaak ook tasjesroof met brommers)

Gemeente Emmen: gemeenschappelijk opfietsen vanaf vaste wachtplekken naar satellietbuurten in buitengebied (Emmerhout, Angelslo) SOS-Palen: afgelegen Duitse parken o.a. Frankfurt), maar ook op metrostations Amsterdam Zuid	Rembrandtpark (hoe verder park in, hoe verder een potentieel slachtoffer van woningen af is).
Beatrixpark (brede paden) flexibel verlichten: verlichting reageert op aanwezigheid van mensen (referentieproject DSP-groep recreatiegebied Kerkepolder Delft: (2000)	doorgaande fietspaden Rembrandtpark
flexibel verlichten recreatiegebied Kerkepolder Delft: verlichting reageert op aanwezigheid van mensen	
Oosterpark (alcoholistenverzamelplek met ca. 12 meter pad ter plekke).	Viaduct Vondelpark

b) Stadspark

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
c) Vrij liggende en doorgaandee fietspaden	Geen sociale controle van het autoverkeer op voetgangers en fietsers.
	Fiets- en voetpaden in het groen, waar de gebruiker niet ver vooruit of naar de zijkant kan kijken wie of wat eraan komt.
	In de directe omgeving zitten functies die criminaliteit aanjagen.
	Delen van de route waar veel (middelbare) scholieren gebruik van maken, worden door de scholieren onveilig gemaakt.
	Bepanting langs de route belemmert doorzicht door de bochten en biedt verstoptmogelijkheden voor potentiële daders.
	Een plaats is voor langzaam verkeer alleen bereikbaar via dagroutes: 's avonds en 's nachts zijn het zeer onprettige, stille en donkere stukken om doorheen te gaan.
	Slechte openbare verlichting (kleur, lichtsterkte, gelijkmatigheid, verblinding, plotselinge overgangen), waardoor persoonsherkenning pas heel laat mogelijk is en schaduwen onveiligheidsgevoelens opleveren.
	Oranje neonverlichting langs (1), koplampen op weg (2) voor snel autoverkeer en geluid van snel verkeer (3) leveren gevoel van onveiligheid.
	Geluidsschermen belemmeren het zicht tussen snel en langzaam verkeer (geen maatregelen als verkeer te snel rijdt om toezicht te kunnen leveren).
	Routing naar de stad altijd via een unheimisch tunneltje/viaduct onder de A10. Ook andere bruggen, viaducten en tunnel zijn akelige barrières (weinig sociale controle, kolommen belemmeren zicht, slechte verlichting, geen doorzicht over de lengte, ...).
	Daders wachten potentiële slachtoffers op in tunnel.

IBC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
	tuintjes bij woonboten stimuleren (zelfbeheer) hoe weinig fraai ook...dat leidt tot betrokkenheid!!		
minimaal twee meter zone met gras of bodembedekkers	groen regelmatig terugzetten		
		hoofdroute fietsers/voetgangers niet langs deze functies	hoofdroute d.m.v. bebording aangeven
		- overleg tussen scholen, politie en bewoners over oplossingen - handhaving door politie	
	door ontwerpbeheer omvormen tot zones met gras en ca. 2.00 meter afstand aan weerszijden van het pad tot beplanting		
- geen verlichting om schijnveiligheid te voorkomen - flexibele / intelligente verlichting als gebruik onvermijdelijk is	door ontwerpbeheer omvormen tot zones met gras en ca. 2.00 meter afstand aan weerszijden van het pad tot beplanting		alternatieve routes aangeven
(1) scherm plaatsen of verhogen (3) ZOAB asfalt	(2) beplanting tussen snelweg en fietspad (hoog en dicht, wel op minimaal 2.00 meter van rand weg/fietspad) en een watergang tussen nieuwe beplanting en fietspad		
verlichtingsniveaus gelijkmatig	en transparant maken		
- nissen dichtmaken - gelijkmatigheid in tunnel/viaduct en open lucht - opstraten rechte hoeken met bijvoorbeeld basaltkeien - wanden tussen fiets- en voetverkeer transparant maken en vitrines maken			

Voorbeelden

Positief	Negatief
woonboten Florapark, Oudenkerkerdijk langs de Amstel (t.h.v. Martin Luther King park)	
	Molenwijk, Amsterdam Noord: hoofdnet fiets gaat door eenzaam buitengebied.
	Huisvesting Hells Angels Wenckebachweg
intelligent verlichten: Recreatiegebied Kerkepolder Delft: verlichting reageert op aanwezigheid van mensen	
Recent verbetering van het hiernaast geschetste door opvijzelen route Postjesweg.	Tussen Lelylaan en Jan Van Galenstraat zitten diverse onveilige tunnels/viaducten
Kunstproject Hortustunnel (Prinsengracht) met kwartaalsgewijze inrichting van de "ramen" tussen de kolommen Opstraten tot menshoogte van nare hoeken met basaltkeien: bij zelfde Hortustunnel	

c) Vrij liggende en
doorgaande fietspaden

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Fietspaden slecht beheerd (verzakt) door achterstallig beheer en onbedoeld gebruik paden (verhuisauto's), waar fundering niet op gedimensioneerd is.

Graffiti onder viaducten en in tunnels.

Verlichting op plaatsen waar het 's avonds niet veilig is, geeft alleen maar schijnveiligheid.

Woningen staan op grote afstand van de route voor langzaam verkeer en dragen nauwelijks bij aan (een gevoel van) sociale veiligheid.

Zicht tussen woningen en de route voor langzaam verkeer wordt belemmerd (groen, geluidsscherm).

Gebrek aan avondactiviteiten langs de route.

Onduidelijke eigendomsgrenzen tussen route en aangrenzende functies.

Gebruikers voelen zich erg onveilig op plaatsen waar de route langs een hangplek gaat (of een andere plaats die niet wordt gebruikt waarvoor hij bedoeld is).

Fietsroute loopt niet door, een helder vervolg ontbreekt.

Scheiding van stromen snel en langzaam verkeer en van langzaam verkeer in tegengestelde richtingen.

Afritten zijn steil en slecht verlicht en verdwijnen in het groen.

Vluchtwegen ontbreken op de route.

Route voor langzaam verkeer gaat over in een trottoir, waardoor voetgangers zich bedreigd voelen door brommers op het voetpad.

Openbaar vervoer is geen goed alternatief voor de fiets.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
fietspad verstevigen als 'zwaar' gebruik onvermijdelijk is			gewenst/mogelijk gebruik reguleren (bijv. d.m.v. bebording)
graffiti werende coating aanbrengen	aanstootgevende graffiti binnen 24 uur verwijderen, anders binnen aantal werkdagen	graffiti legaliseren als kunstproject	
verlichting verwijderen			info over alternatieve route
	door ontwerpbeheer omvormen tot zones met gras en ca. 2.00 meter afstand aan weerszijden van het pad tot beplanting		
			alternatieve avond routes aanbieden en communiceren (bebording)
heldere begrenzing d.m.v. hekwerk (hoog of laag) of materialisering			
– afstand tussen route en hangplek vergroten – alternatieve plaats voor hangplek		– handhaving door politie – politie stuurt naar gewenste hangplek	
			bebording of het vervolgtraject aan te geven
routes bundelen	hoog groen tussen routes transparant maken		
	door ontwerpbeheer transparantere beplanting		
aftakkingen naar veilig gebied aanleggen			
voetpad en fietspad verschillende kleur bestrating			
		openbaar vervoer verbeteren, bijvoorbeeld door lege doorgaande bovenlokale bussen (uit o.a. Almere) ook in stedelijk gebied te laten halteren	

Voorbeelden

Positief	Negatief
	bij de D-buurt Zuidoost is door achterstallig wegbeheer heeft oneigenlijk gebruik geleid tot verzakkingen
Maasplein, Amsterdam Zuideramstel: voetpad was eerst dezelfde (rode) kleur als fietspad, maar is hersteld.	Aldebaranplein, Amsterdam Noord: brommers racen over voetpad.

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
d) Sportcomplexen (entrees)	Sportcomplexen zijn eenvoudig toegankelijk door inadequate ruimtelijke afscheiding.
	Door gebrek aan woningen voelen late bezoekers zich ongemakkelijk/onveilig.
	Het complex wordt weinig intensief gebruikt en het is er vaak stil en verlaten.
	Routes voor langzaam verkeer liggen uit het zicht van woningen en zijn slecht verlicht.
	Slechte openbare verlichting (kleur, lichtsterkte, gelijkmatigheid, verblinding, plotselinge overgangen), waardoor persoonsherkenning pas heel laat mogelijk is en er zwarte gaten tussen gebieden waar bezoekers langs moeten.
	Routes naar en van het openbaar vervoer zijn slecht verlicht en buiten het gezichtsveld van woningen.
	De parkeerplaats is vanaf de openbare weg niet of slecht te zien (bosplantsoen, hagen, muren etc.).
	Op sportterrein crossen scooters en hangen jongeren rond.
	Op de parkeerplaats vinden drugshandel en -gebruik, seksuele spelletjes en ongewenste intimiteiten plaats.
	Tegen gevels van sportgebouwen direct aan de openbare weg wordt geürineerd in nissen en wordt graffiti gespoten.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
hekwerk maken (eventueel met looppoorten, maar wel zo dat er geen scooters en brommers kunnen komen)			
beheerderwoningen plaatsen of stedenbouwkundige bijbouwplannen ontwikkelen om op/aan sportvelden te wonen			
		Gebruik intensiveren: meer functies, goed afgestemde op behoefte (zowel binnen als buiten verenigingsverband)	
beheerderwoningen plaatsen of stedenbouwkundige bijbouwplannen ontwikkelen om op/aan sportvelden te wonen		Samen reizen organiseren	Gebruikers informeren
Verlichtingsplan afstemmen op gewenst gebruik en op groenplan			
Verlichtingsplan afstemmen op gewenst gebruik en op groenplan			
Omvormen door ontwerpend beheer tot grasveld met bomen			
terrein compartimenteren: delen ontoegankelijk maken voor scooter/ brommersluizen of ijzeren stang in looppoortjes)			
objecten, zoals Trafohuisjes die zicht belemmeren verwijderen	beplanting rigoureu terugzetten		
- rooilijn recht trekken (opvullen met beplanting of dichtmetselen) - graffiti werende coating aanbrengen	aanstootgevende graffiti (hakenkruizen e.d.) binnen 24 uur verwijderen, andere soorten binnen enkele werkdagen		

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
Bij risicoanalyses bij sportvelden te Dordrecht en Roosendaal heeft DSP-groep dit voorgesteld (02/03)	
Sportcentrum de Eendracht Nieuwe Stijl in Geuzenveld-Slotermeer	

d) Sportcomplexen
(entrees)

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Losstaande bijgebouwen op parkeerplaats
(elektriciteitshuisjes) geven schuilgelegenheid en leveren
pishoekjes op.

Onoverzichtelijke hoeken (wildplassen en vuilophoping).

Veel vluchtmogelijkheden voor daders/vandalen.

Complex ligt op trekroute van vandalen.

e) Stedelijke camping

De bereikbaarheid met het OV is onvoldoende en bezoekers
moeten door perifere gebieden om er te komen.

In de directe omgeving zitten criminaliteit aantrekkende
functies.

* IBOC maatregelen			
Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
-opnemen elektriciteitsvoorzieningen in bebouwing -verlichtingsplan afstemmen op probleemhoeken (eventueel schrikverlichting)			
verlichtingsplan aanscherpen	nat beheer opvoeren		
		Surveillance opvoeren	

* Voorbeelden	
Positief	Negatief
	Voorplein Sportcomplex Elzenhagen Amsterdam Noord

	Bereikbaarheid camping Zeeburgereiland met OV

e) Stedelijke camping

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Plantsoen, brink e.a.
bijzondere openbareruimten

a) Algemeen

(identiek aan woonstraat met elementen uit
tuindorpen, zie aldaar)

Kunstwerken en bloemperken bij (VMBO) scholen
zijn vandalismegevoelig.

Opgaande heesters benemen zicht op
achterliggende gebied.

Door hagen en muren ontstaan moeilijk
overzichtelijke openbare ruimten.

Plantsoenen zoals rosaria trekken ongewenst
publiek.

Openluchttheater met omgeving trekt brommers
aan, die voetgangers omverrijden en de boel
terroriseren (mijdgedrag).

Plantsoenen worden misbruikt.

b) Allees (gordel '20-'40)
en esplanaden

zie 'a) Algemeen'

Wachtenden bij tramhalte staan buiten zicht andere
wachtenden.

Haltes tram liggen geïsoleerd op groen eiland en
kunnen niet tegenover elkaar liggen.

Slechte openbare verlichting, waardoor
persoonsherkenning pas heel laat mogelijk is.

Kunstwerken en nette bloemperken zijn kwetsbaar
voor vandalisme.

*** IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
Verwijderen of opnieuw toepassen gericht op duurzame instandhouding			
	Regelmatig terugzetten; omvormen tot hagen		
	Hagen terugsnoeien tot onder ooghoogte.		
Zicht en overzicht verbeteren door omringende beplanting te verwijderen	Zeer intensief beheer (dagelijks)	Surveillance opvoeren	
ontoegankelijk maken voor scooters			
- verlichting plaatselijk opvoeren - maak door regelmatige snoei het groen transparanter - zicht vanuit omliggende functies optimaliseren (zichtlijnen zonder barrières)	Duurzaam instandhouden en beheer opvoeren		
haltes tegenover elkaar leggen (i.p.v. bajonethaltes, zoals ze vanuit de optiek van verkeersveiligheid vaak gelegd worden)			
zichtlijnen vanaf andere verkeerssoorten vrij maken	door ontwerpend beheer transparantere beplanting		
betere openbare verlichting: (kleur, lichtsterkte, gelijkmatigheid, verblinding, plotselinge overgangen)			
	opvoeren beheer, graffiti verwijderen	tuin laten adopteren door Buurt	

*** Voorbeelden

Positief	Negatief
Omgeving Radioweg is sterk verbeterd na scholen en vandaliseproject (VIOS)	
beplanting Archimedes plantsoen (in kader VIOS)	
Rosarium Vondelpark: overdag bejaarden/in de avonduren cruising homo's. Gaat goed door goed reinigingsbeleid in de vroege uren	
	Aldebaranplein, Amsterdam noord: brommers op voetpad.
	Plejadenvlein, Amsterdam Noord: mensen die hun hond uitlaten voelen zich onveilig omdat in de struiken wordt gerommeld.
tramhaltes aan de Churchilllaan liggen ver van elkaar, maar goed in zicht door opname in grasstroken	
	Churchilllaan/ Apollolaan
	Overdiepplantsoen in de Plantage

Plantsoen, brink e.a.
bijzondere openbareruimten

a) Algemeen

b) Alleen (gordel '20-'40)
en esplanaden

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

Ondergrondse ruimte
(onder dreven en
nabij parkeergarages)

Onbedoeld gebruik van 'vergeten' ruimten door daklozen en verslaafden of vervuiling (gebruik als stortplaats).

Onoverzichtelijkheid,
wat langs fiets- en wandelroutes zeer onwenselijk is.

Winkelgebieden

a) Winkelgebieden binnen
stedelijk weefsel

(1) Pinautomaten zitten op kwetsbare plekken, waardoor pinders eenvoudig beroofd kunnen worden.

Routes naar risicovolle functies (bars, discotheken, scholen, zwembaden) die door het winkelgebied lopen geven potentiële daders meer gelegenheid en brengen hen op ideeën.

In winkelgebied zijn (verblijfs) plaatsen waar hangjongeren en daklozen zich ophouden.

Winkelgebieden en parkeergarages zijn niet afsluitbaar en daarmee na winkelsluitingstijden kwetsbaar voor criminaliteit en misbruik.

Auto-inbraken op verlaten parkeerterreinen

Op plaatsen waar vanuit woningen geen zicht op is, vinden incidenten plaats.

ze door een uitgestorven gebied naar hun woning toe moeten.

De betrokkenheid van bewoners bij het openbaar gebied is beperkt, omdat er teveel 'vreemden' in het gebied komen.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- ruimten functie geven - ruimten ontoegankelijk maken			
- nissen onder viaducten/in tunnels dichtmaken - goede verlichting - SOS knop			

- zitbanken bij pinautomaten weghalen - pinautomaten nabij kwetsbare functies (bijv. entree bejaardenhuis of binnen)		bank/giro-busje voor ouderen herintroduceren	
		- handhaving door politie - politie stuurt naar gewenste hangplek	jongeren voorlichten over overlast
- objecten die zichtlijnen belemmeren verwijderen - verlichting verbeteren - nissen en andere inspringingen voorkomen		meer surveillance, eventueel ondersteund met camera's	
- objecten die zichtlijnen belemmeren verwijderen - verlichting verbeteren		meer surveillance, eventueel ondersteund met camera's	voorlichting over auto-inbraken
		meer surveillance, eventueel ondersteund met camera's	
- objecten die zichtlijnen belemmeren verwijderen - verlichting verbeteren - alternatieve gebundelde avondroute ontwikkelen		meer surveillance	
		betrokkenheid tussen bewoners bevorderen d.m.v. activiteiten	

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
Loze ruimten onder Viaducten Prins Hendrikkade en Zoutkade hebben bij ontwikkeling IJtram functies gekregen	

	Amsterdam Noord, Winkelcentrum De Wieken (zijde Stelling-weg) erg kwetsbaar voor overvallen pinders

Ondergrondse ruimte
(onder dreven en
nabij parkeergarages)

Winkelgebieden

a) Winkelgebieden
binnen stedelijk weefsel

Typen openbare ruimte

Risico's per (sub-)type

De betrokkenheid van bewoners bij het openbaar gebied is beperkt, omdat er teveel 'vreemden' in het gebied komen.

Ramkraken.

Winkels zijn beveiligd met rolluiken, waardoor de openbare ruimte een sinistere uitstraling krijgt.

Het winkelgebied is onoverzichtelijk door kiosken in de openbare ruimte.

Het winkelgebied is onoverzichtelijk door smalle, bochtige straten.

De distributiezone heeft een negatieve uitstraling op de openbare ruimte: anoniem gebied, weinig sociale controle, vervuiling.

Tussen de etalages zijn nissen waar zwerfvuil zich ophoopt en mensen zich kunnen verschuilen.

Bewoners moeten in grote openbare en anonieme parkeergarages parkeren.

Fietsen staan door het hele gebied gestald.

Tram-/bushaltes liggen uit het zicht van woningen/taxistandplaatsen.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
		betrokkenheid tussen bewoners bevorderen d.m.v. activiteiten	
- verplaatsen kwetsbare functies - barrières in openbare ruimte om autotoegankelijkheid te beperken			
transparante rolluiken toepassen			
juxtapositioneren functies (verwijderen kiosken)			
scheiding openbare weg en distributiezone	heldere beheergrens tussen openbare weg en distributiezone		
gevellijn rechtekken			
voor bewoners eigen compartiment in parkeergarage maken			
fietsenrekken op logische plaatsen toevoegen (aan fietsroutes)			
verplaatsen en bij voorkeur tegenover elkaar liggend			

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
Ideeën om kiosken in gedempte Haven (Zaansstad) weer te verwijderen en water terug te brengen.	

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
	Afvalcontainers worden in brand gestoken en worden gebruikt om op het dak te klimmen.
	De openbare ruimte grenst aan achterkanten van winkels.
	Leegstaande panden beïnvloeden de beleving negatief.
	Leegstaande bovenwoningen of bovenwoningen die voor opslag worden gebruikt, beperken de mogelijkheden voor sociale controle.
	Delen van de openbare ruimte zijn te smal en door gedrang hebben zakkenrollers het eenvoudig.
	Uitgestrekte parkeerterreinen en daardoor lange looproutes door negorij .
	Multifunctioneel centrum is hangplek voor jongeren in plaats van ontmoetingsplaats voor alle bewoners.
	Vervuiling bij een veelheid aan beheerders.

b) Grootschalig winkelgebied met leisurfunctie	zie 'a) Winkelgebieden binnen stedelijk weefsel'
	De buitenschil is onaantrekkelijk en bevat geen verlevendigende functies.
	Gebrek sociale controle na sluitingstijd in omgeving.
	Voetgangers voelen zich buiten het winkelgebied nietig naast de grote volumes.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
containers afsluitbaar maken en verankeren op afstand van de gevel	afvalcontainers in pandig stallen		
– functies aan de buitenkant toevoegen – helder onderscheid openbaar of privé terrein	routes fietsers/voetgangers op ruime afstand van achterkanten		
	panden ook aan andere functies aanbieden		
bovenwoningen ontsluiten via voor- of achterzijde			
			– informatie over zakkenrollerij – meer surveillance
compartimentering m.b.v. bomen en lage beplanting			
	beheergrenzen voor iedereen duidelijk maken (beheerders en bezoekers)	activiteiten door jeugdwerk/buurtwerk	
	– grenzen tussen beheergebieden duidelijk afspreken – verschillende beheerders spreken gezamenlijk gewenst beheerniveau af		

voet- en fietspad op ruime afstand van bebouwing			
voet- en fietspad op ruime afstand van bebouwing			

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
	De achterkanten van winkelcentrum De Wieken Amsterdam Noord, Waterlandplein (Noord)
Kalverstraat en Rokin: nieuwe ontsluiting via loopbrug achter woningen en winkels langs (achter kunstenaarssociëteit Arti)	

b) Grootschalig winkelgebied met leisurfunctie

Typen openbare ruimte

c) Winkelstraat

Risico's per (sub-)type

Winkels op de begane grond leveren 's avonds geen sociale controle.

Door de smalle beukmaat kunnen ruimten boven de winkels moeilijk als woning ingericht worden, omdat de ruimte voor een aparte entree ontbreekt.

Straatjes komen onder zeer scherpe hoek op de gracht uit, waardoor zicht ontbreekt.

Geparkeerde auto's maken de straat onoverzichtelijk.

Afwezigheid auto's geeft verlaten zones/ onveiligheidsgevoelens.

Schuinparkeren levert onveiligheidsgevoelens op bij grote hoeveelheden naast elkaar.

Boomloze straten inspireren ondernemers tot plantenbakken, die zicht belemmeren en vernielingen uitlokken.

Portieken in buurt van scholen nodigen uit tot zitten/blowen/eetwaar nuttigen.

Winkels onder poorten zijn kwetsbaar voor vernieling.

Fietspaden worden aangelegd ten koste van trottoirs, waardoor voetgangers dicht op kale plinten lopen en uit zicht van woningen komen.

xxx IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
dichte rolluiken vervangen door transparante, (visgraatrolluiken)		wonen boven winkels stimuleren	
woningen boven winkels stimuleren			Leidsestraat, Kalverstraat (intelligente constructies /corridors ala Arti-straat tussen Kalverstraat en Rokin)
spiegels			
		parkeerbeleid (aan 1 kant van de weg parkeren bijvoorbeeld)	
(op bepaalde tijden) auto's toestaan op gemarkeerde strook			Zuidas: autostrook tussen Station en Mahler in bestrating aangegeven
waar mogelijk schuinparkeren omvormen tot langsparkeren			
verwijderen bloembakken/kuipen, maar stimuleren beplantingszone langs de gevel			
		- overleg tussen scholen en politie over oplossingen - handhaving door politie o.g.v. A.P.V.	
alternatieve hangplek bieden		- handhaving door politie - politie stuurt naar gewenste hangplek - bestemmingsplan wijzigen -> verplaatsen naar andere plek, waar niet gehangen wordt	jongeren voorlichten over overlast
zowel fiets- als voetpaden voldoende breed maken			

xxx Voorbeelden

Positief	Negatief
	De 9 straatjes naar het Zonneplein in Noord
Beulingstraat/ Herengracht	
Nieuwendijk in verlengde Haarlemmerdijk	
	Parkeren in drukke Javastraat, waardoor verkeersonveilige en sociaal onveilige situaties ontstaan (agressie verhogend)
Smallere straatjes in de Jordaan	
Javastraat	
	Snackbar aan het Zonneplein
	1 ^e van Swindenstraat, Kinkerstraat, 1 ^e Jan Steenstraat, Overtoom (verkeersveiligheid wellicht verbeterd, sociale veiligheid niet)

c) Winkelstraat

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Kantoren en bedrijventerreinen	
a) Bedrijventerreinen binnen stedelijk weefsel	Hele gebied openbaar toegankelijk (biedt gelegenheid), kan niet afgesloten worden.
	Bewoners voelen zich 's avonds onveilig doordat ze in een verder verlaten gebied wonen.
	Bewoners wonen in een weinig attractief gebied en keren zich van de openbare ruimte af.
	Geen sociaal veilige routes voor langzaam verkeer door het gebied.
	Groot aantal entrees tot gebied, daardoor veel vluchtmogelijkheden voor daders
b) Bedrijventerreinen buiten stedelijk weefsel	Ontbreken sociale controle: gevoelens van onveiligheid door eenzaamheid 's avonds.
	Nabijheid van grote wegen die een snelle vluchtweg voor daders bieden.
	Slechte oriëntatie en daardoor angstgevoelens
	Veel toegangen tot terrein, daardoor moeilijk technische terreinbeveiliging en veel vluchtwegen voor daders.

*** IBOC maatregelen			
Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
	Parkmanagement		
		betrokkenheid tussen bewoners stimuleren	
		betrokkenheid tussen bewoners stimuleren	
		alternatieve routes aangeven	voorlichting over alternatieve routes
aantal toegangen beperken			

terrein afsluitbaar maken, 's avonds alleen toegankelijk voor sleutelhouders	Parkmanagement	- sleutelbeheer - gezamenlijk vervoer	
aantal toegangswegen voor autoverkeer beperken		registratie nummerborden d.m.v. camera's	
			bebording
aantal toegangen tot terrein beperken			

*** Voorbeelden	
Positief	Negatief

Kantoren en bedrijventerreinen

a) Bedrijventerreinen binnen stedelijk weefsel

b) Bedrijventerreinen buiten stedelijk weefsel

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Straatmeubiliair	Straatmeubilair is vernield of beklad (ingang is positionering)
	Materialen in de openbare ruimte zijn eenvoudig te vernielen of te bekladden, brandbaar en moeilijk weer te herstellen of schoon te maken (ingang is materiaalgebruik).
	Objecten in de openbare ruimte belemmeren de overzichtelijkheid.
	Rondom objecten in de openbare ruimte hoopt zwerfvuil en grofvuil zich op.
	Glas- en afvalbakken zijn een verzamelplaats van vuil, afval en grofvuil. Hoort bij straatmeubilair
	Rommelig gestalde fietsen.

IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- straatmeubilair binnen blikveld van woningen - of andere functies zetten - ander straatmeubilair plaatsen: afhankelijk van de locatie kwetsbaar of juist robuust uiterlijk, dat eenvoudig te reinigen/repareren is.	vernieling/ bekladding snel herstellen/ schoonmaken	graffiti legaliseren/ stimuleren als kunstproject kunstprojecten op gevoelige plekken	
andere materialen gebruiken: : afhankelijk van de locatie kwetsbaar of juist robuust uiterlijk, dat eenvoudig te reinigen/repareren en niet brandbaar is			
- locatie veranderen - transparantere objecten			
-plaatsing zodanig dat veegmachine overal kan komen - materiaal niet zwevend, zodat vuil zich eronder kan ophopen - ondergrondse systemen (glas- en afvalbakken)	schoonheidsgraden verhogen (o.a. regelmatig legen en regelmatig omgeving schoonmaken		
			voorlichting over gewenst gebruik glas- en afvalbakken, ophaalmomenten grofvuil etc
fietsenrekken waar fietsen goed rechtop blijven staan (bijvoorbeeld 'nietjes')			

Voorbeelden

Positief	Negatief
	Erkende graffiti van Fabrice (Hund) her en der in de stad Grote Bickerstraat, Amsterdam: trafohuis met nachtfoto's van het plein blijft vrij van graffiti.
	Bij Spuiplein zijn beproefde afvalbakken gebruikt (de lessen van openbare ruimte project De Kern Gezond, Den Haag)
	Amsterdam Zuideramstel, plein Maastraat/hoek Geulstraat: onder opstaande rand rondom parkeerplaatsen kan niet machinaal geveegd worden.
Ondergrondse systemen in drukke buurten als Indische buurt, Pijp	

← Straatmeubiliair

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Verkeerswegen	
a) Wijkontsluitingsweg (of vergelijkbaar) met middenberm	Oversteekbaarheid bij onveiligheidsgevoelens moeilijk (trams/taxi's).
	Opgaand groen levert beperkt zicht tussen beide weghelften.
	Fietspaden in brede trottoirs leveren op dat de voetgangers tegen de plinten moeten lopen, waardoor zicht vanuit bovenliggende woningen vermindert.
	Langzaam en snel verkeer zijn van elkaar gescheiden, waardoor geen contact mogelijk is.
b) Wijkontsluitingsweg zonder middenberm	Arcaden zijn kwetsbaar voor vervuiling en belemmeren met hun kolommen de overzichtelijkheid (kans: arcaden op de hoek maken de bocht overzichtelijker).
c) Sluiscomplex	Woningen in de omgeving ontbreken en daarmee ook een belangrijke bron van sociale controle.
	Beplanting en het sluiscomplex belemmeren het zicht.
d) OV-haltes	Haltes liggen uit zicht van woningen en zijn gevoelig voor vandalisme.
	Vervolgroute naar woningen is slecht verlicht en loopt door groene zones.
	Haltes voor openbaar vervoer liggen buiten het zicht van woningen, niet langs een drukke weg (waar niet hard wordt gereden) en de halte en de omgeving is slecht verlicht: in het donker een erg onprettige plaats om te wachten.

xxx IBOC maatregelen			
Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
	door ontwerpend beheer transparantere beplanting		
fietspaden op de openbare weg en niet ten koste van voetpad			
– routes langzaam verkeer clusteren aan 1 kant – beide kanten dubbelzijdige fiets-/voetpaden			

– lichtkunst om de sfeer te verbeteren	– intensief beheer – heldere beheergrenzen		
---	--	--	--

		Extra politiesurveillance	
	door ontwerpend beheer transparantere beplanting		

veilige avondroute ontwikkelen		verplaatsen halte/ overleg GVB	
veilige avondroute ontwikkelen		verplaatsen halte/ overleg GVB	
– halte verplaatsen: in zicht van woningen – haltes tegenover elkaar – betere verlichting			Let op: Voorkom schijnveiligheid (wel verlicht, geen hulp te verwachten)

xxx Voorbeelden	
Positief	Negatief
	De vernieuwde situatie op de Overtoom
	De vernieuwde situatie op de Overtoom

Lichtkunst: Kantoor PMB aan de Weesperstraat	Kantoorgebouwen Weesperstraat (algemeen)
---	---

	Willemsluis Amsterdam Noord

	Amsterdam Noord (haltes op ring rond Molenwijk)
	Diverse haltes in 'landelijk' Amsterdam Noord (o.a. kruising Zuiderzeeweg en Schellingwouderdijk)

Verkeerswegen

a) Wijkontsluitingsweg
(of vergelijkbaar)
met middenberm

b) Wijkontsluitingsweg
zonder middenberm

c) Sluiscomplex

d) OV-haltes

Typen openbare ruimte

	Risico's per (sub-)type
Schoolomgevingen	Scholieren hangen rond in de omgeving van de school en veroorzaken daarmee overlast in winkels, winkelcentra, portieken of op straat.
	Van en naar scholen of tussen dependances zijn trekroutes (naar haltes openbaar vervoer, snackbars, supermarkt, benzinepomp, etc.) waarlangs criminaliteit kan ontstaan.
	Berovingen door scholieren op onoverzichtelijke paden nabij school.
	Eenzame routes van/naar school door gebrek aan sociale controle.
	Verschillende groepen leerlingen botsen (als scholen dicht bij elkaar).
	Geen zicht vanuit omgeving/woningen op school, schoolterrein en bijbehorende parkeerplaatsen en sportvelden biedt meer gelegenheid voor criminaliteit.
	De afwezigheid van voorzieningen in de omgeving van een school kan aanleiding zijn tot ongewenst gebruik van en criminaliteit op het schoolterrein. Wanneer in de omgeving bijvoorbeeld geen trapveldje, speelplaats, hangplek, jongerencentrum of hondenuitlaatplaats aanwezig is, kan het schoolterrein daarvoor gebruikt worden. Het gevolg is vervuiling, vernieling en erger.
	Er is geen ruimtelijk gedefinieerd plein, waardoor onbevoegden op het plein kunnen komen. Problemen variëren van insluiping, ronselen jeugdprostitutie en vechtpartijen tussen rivaliserende gangs
	Insluipingen naar scholen minder makkelijk te signaleren door doorschietend groen

*** IBOC maatregelen

Inrichting	Beheer	Organisatie	Communicatie
- maak hangplekken op (binnen) school - maak interessante plek aan het water	stel lokalen open tijdens tussenuren om overlast van hangende jongeren in de wijk te voorkomen	- overleg tussen scholen, politie en bewoners over oplossingen - handhaving door politie o.g.v. A.P.V.	
gesloten camerasysteem bij kwetsbare doelen (camera's die reageren op bewegingen/afwijkend gedrag)		surveillance door medewerkers school (docenten en leerlingen ouderejaars)	meer surveillance bij aanvang en sluiting van scholen
	transparant en overzichtelijk groen (bomen in gras, strakke hagen op ruime afstand van pad)		
	transparant en overzichtelijk groen	- samen fietsen leerlingen stimuleren - surveillance docenten	
		- overleg tussen scholen en politie - pauzetijden en begin-/eindtijden van scholen laten verschillen	
- schoolterrein ontoegankelijk maken voor brommers - geen objecten op schoolterrein of in omgeving die zicht vanuit openbare ruimte belemmeren	groen op schoolterrein en in omgeving transparant en overzichtelijk	- bordjes 'verboden toegang voor onbevoegden' ophangen - handhaving door politie	
maak laag fraai vormgegeven hek (indicatief)			
transparant groen of gras met bomen door (ontwerpend beheer)	regelmatig terugzetten bosplantsoen		

*** Voorbeelden

Positief	Negatief
	Pieter de Hooghstraat (Montessori College Zuid: meer controle, wegsturen en boetes door buurtregisseur)
	ESPRIT Amsterdam West (NOVA-college) heeft dit soort surveillance in directe omgeving scholen
Queridoschool Bos en Lommer heeft een duidelijk gemarkeerde afscheiding met hekken waarin groen is opgenomen	NOVA-college Esprit-West; hangers op schoolterrein

Schoolomgevingen